

поверхні рослин зростала до 0,56 - 0,57 дм²/ 10 рослин. Визначення абсолютного вмісту поверхневих ліпідів та проведені нами перерахунки їх вмісту на одиницю площі асиміляційної поверхні прилистків, дозволило встановити параболічну залежність щодо співвідношення вмісту ліпідів на одиницю площі залежно від норм добрив. Найбільший вміст поверхневих ліпідів на одиницю площі прилистків гороху було за внесення N₃₀P₆₀K₆₀ та достатньо високий вміст був за внесення N₃₀P₉₀K₆₀. Встановлені залежності в подальшій перспективі дозволять сформулювати концепцію щодо оптимізації технології вирощування гороху з огляду на підвищення стійкості рослин до чинників довкілля.

УДК 632.4.01/.08

Піковський М. Й., кандидат біологічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: mprmir@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГРИБА *BOTRYOTINIA FUSKELIANA* (DE BARY) WHETZEL НА ЗЕРНОБОБОВИХ КУЛЬТУРАХ

Гриб *Botryotinia fuckeliana* (de Bary) Whetzel є збудником сірої гнилі більш як 200 видів рослин з різних ботанічних родин (Jarvis W.R., 1980). У багатьох країнах світу хвороба призводить до недобору врожаю різних сільськогосподарських культур (зернобобових, технічних, овочевих, ягідних та ін.). В Україні існує реальна потенційна можливість виникнення епіфітотій сірої гнилі на посівах зернобобових культур, однак різні аспекти цього захворювання є невивченими.

Метою досліджень було вивчити особливості розвитку гриба *B. fuckeliana* (de Bary) Whetzel на зернобобових культурах. Робота проводилась в умовах відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Агронічна дослідна станція», що знаходиться у Васильківському районі Київської області.

Залежно від умов вегетаційного періоду, початок паразитування гриба *B. fuckeliana* (de Bary) Whetzel відмічено в період цвітіння рослин сої, нуту, сочевиці, люпину, гороху та квасолі. Перш за все уражувалися квітки в період їх масового цвітіння. Надалі відбувалося розповсюдження патогену на листки, стебла та боби. Прояв сірої гнилі на листових пластинках відбувався у випадках потрапляння на них інфікованих залишків квіток. Ураження стебел призводило до в'янення та засихання рослин.

Згідно з нашими спостереженнями боби уражуються спочатку в місцях залишків квіток, а рослин квасолі – також в місцях контак-

ту з ґрунтом. Сильно уражені боби вкриваються сірим нальотом, що складається з органів конідіального спорношення патогену.

У вітчизняній науковій літературі інформація щодо ураження нуту сірою гниллю відсутня. На основі результатів проведених нами досліджень встановлено, що ботрітіоз є найбільш небезпечною хворобою даної культури, викликаючи масове обпадання квіток та відмирання бобів під час їх формування. Досить часто в уражених бобах насіння не формується.

Під час вегетації рослин формування патогеном склероціїв нами виявлено на уражених рослинах сої, квасолі та люпину білого. Водночас культивування ізолятів гриба в лабораторних умовах за різних значень вологості призводило до утворення мікроконідій, хламідоспор та мікросклероціїв.

Таким чином, на досліджуваних нами зернобобових культурах (сої, нуті, сочевиці, люпині, горосі та квасолі) початок паразитування гриба *B. fuckeliana* (de Bary) Whetzel відмічено в період цвітіння рослин. У процесі свого розвитку патоген формував притаманні для нього морфологічні структури – міцелій, конідіальне спорношення та склероції, а також маловідомі структури – мікроконідії, хламідоспори та мікросклероції.

УДК 633.1:632.111.5

Пірич А. В., молодший науковий співробітник

Юрченко Т. В., завідувач лабораторії генетики і фізіології

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН

E-mail: mironovka@mail.ru

ОЦІНКА СОРТІВ ТА ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ ЗА ОЗНАКОЮ МОРОЗОСТІЙКОСТІ

Пшениця озима є однією з найцінніших зернових культур. Під час росту і розвитку рослини піддаються впливу різних чинників. Морозостійкість с.-г. культур – це здатність рослин протистояти дії низьких від'ємних температур під час перезимівлі. Важливе значення у формуванні даної ознаки має генетичний потенціал сорту, визначення якого дозволяє встановити адаптивні властивості сорту для певних умов його вирощування, а також можливість подальшого його залучення у селекційний процес у якості джерела морозостійкості.

Оцінку морозостійкості сортів пшениці м'якої озимої проводили трьома методами: визначення відносної морозостійкості у проростках (Г. А. Самигін, 1980) за $t = -12,5$ °С; оцінка морозостійкості у висівних ящиках (Ф. Г. Кириченко, 1969) за $t = -18, -20$ °С; оцінка морозостійкості рослин, вирощених у полі в поліетилено-